

Hyvinvointisuunnitelma 2024–2025

Päivitetty 12.12.2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Hyvinvointityö Mäntsälässä	3
2.1	Hyvinvointityö on kunnan lakisääteinen tehtävä	3
2.2	Kunnan hyvinvointityön rakenteet ja yhteistyö	4
2.3	Kunnan hyvinvointityötä ohjaavat strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat	6
2.4	Hyvinvoinnin edistymisen seuranta ja raportointi	8
3	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit 2024–2025	9
3.1	Kaikenikäisten liikkumisen lisääminen	9
3.2	Kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen	10
3.3	Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen	11
3.4	Turvallinen arki kaikille	12
	Liitteet	14
	Liite 1. Painopiste 1 – Kaikenikäisten liikkumisen lisääminen	14
	Liite 2. Painopiste 2 – Kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen	17
	Liite 3. Painopiste 3 – Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen	19
	Liite 4. Painopiste 4 – Turvallinen arki kaikille	23

1 Johdanto

Hyvinvoivat asukkaat ovat Mäntsälän keskeinen voimavara, ja asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat investointi tulevaisuuteen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovatkin kunnan tärkeimpiä tehtäviä. Suunnitelmallisella tietoon perustuvalla sekä kunnan strategiaan pohjautuvalla työllä voidaan edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ennaltaehkäistä sairauksia ja toimintakyvyn heikkenemistä. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, toimenpiteet sekä mittarit tuleville vuosille on asetettu hyvinvointisuunnitelmassa.

Kevättalvella 2020 alkanut koronapandemia vaikutti kunnan palveluihin ja tapahtumien järjestämiseen monin tavoin ja sen vaikutukset näkyvät edelleen. Korona-ajan tiedetään lisänneet erityisesti lasten ja nuorten pahoinvointia, mikä on näkynyt esimerkiksi liikkumisen vähentymisenä ja ylipainon lisääntymisenä sekä lasten ja nuorten mielialaan liittyvinä ongelmina ja oireiluna. Korona syvensi myös haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien ahdinkoa. Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja eriarvoisuuden kaventamiseksi kunnan tulee kaikessa toiminnassaan kiinnittää erityishuomiota syrjäytymisriskissä ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin.

Koronatilanteen helpottuessa alkanut uusi kriisi, Ukrainan sotatilanne, on tuonut lisähaasteita kuntalaisten hyvinvoinnille. Sodan vaikutukset näkyvät jokaisen kuntalaisen arjessa muun muassa inflaation ja energian hintojen nousuna. Monella tasolla nyt totutellaankin uuteen normaaliin, jossa paikkaillaan koronan jättämiä jälkiä ja samalla eletään Ukrainan sodan todellisuutta. Samaan aikaan myös pitkään jatkunut väestön vanheneminen ja kunnan väestörakenteen muutos on edelleen tärkeä huomioida hyvinvointityössä.

Tartuntatauti- ja maailmanpoliittisesta tilanteesta huolimatta hyvinvointisuunnitelmaan vuonna 2021 asetut hyvinvoinnin edistämisen painopistealueet ovat nykytilanteessakin ajantasaisia. Kuitenkin hyvinvointialueuudistuksen ja siihen liittyvien lakimuutosten myötä myös kunnan hyvinvointisuunnitelmaa ja siihen sisältyviä tavoitteita, toimenpiteitä, arviointikriteerejä ja vastuutahoja on tarpeen päivittää ajan tasalle.

Kunnan palvelualueiden, järjestöjen, yhdistysten ja seurojen yhteiset hyvinvoinnin edistämisen painopistealueet ovat kaikenikäisten liikkumisen lisääminen, digiosallisuuden vahvistaminen, syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen sekä turvallinen arki kaikille.

Hyvinvointisuunnitelman 2024–2025 hyväksyminen:

Hyvinvointilautakunta 12.12.2023

Kunnanhallitus 15.1.2024

Kunnanvaltuusto 5.2.2024

2 Hyvinvointityö Mäntsälässä

2.1 Hyvinvointityö on kunnan lakisääteinen tehtävä

Kuntalain¹ mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä² eli sote-järjestämislaissa säädetään tarkemmin kunnan velvoitteesta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä.

Sote-järjestämislain mukaan kunnan tehtävänä on esimerkiksi

- strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet
- huomioitava päätöksenteossa päätösten arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho ja varmistaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä tehdään kunnan kaikkien toimialojen yhteistyönä
- seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain sekä valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
- tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

Mäntsälässä lain edellyttämät strategiset tavoitteet ja toimenpiteet asetetaan hyvinvointisuunnitelmassa. Hyvinvointisuunnitelma on keskeinen työkalu kunnan hyvinvointityölle. Se kattaa kaikenikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen. Suunnitelman tavoitteissa ja toimenpiteissä on huomioitu erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä.

Vanhuspalvelulain³ mukainen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä lastensuojelulain⁴ edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on Mäntsälässä sisällytetty kunnan hyvinvointisuunnitelmaan. Esiopetuksen kriisisuunnitelma 2023⁵, esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma 2023⁶, perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma⁷ sekä lukion opiskeluhoitosuunnitelma⁸ löytyvät alaviitteistä.

¹ [Kuntalaki \(2015/410\), 1§](#)

² [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä \(612/2021\), 6 §](#)

³ [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista \(2012/980\), 5 §](#)

⁴ [Lastensuojelulaki \(2007/417\), 12 §](#)

⁵ [Mäntsälän esiopetuksen kriisisuunnitelma 2023](#)

⁶ [Mäntsälän esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma 2023](#)

⁷ [Mäntsälän perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma 2023](#)

⁸ [Mäntsälän lukion opiskeluhoitosuunnitelma 2023](#)

2.2 Kunnan hyvinvointityön rakenteet ja yhteistyö

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen aloittamisen jälkeen kunnan vastuulla on edelleen hyvinvoinnin edistämisen paikallinen käytännön työ, kuten työllisyyden hoito ja edistäminen, osaamisen ja sivistyksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, liikunta-, kulttuuri- ja muut vapaa-ajan palvelut, nuorisopalvelut, paikallinen elinkeinopolitiikka, maankäyttö sekä rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on lakiin perustuva velvoite tehdä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointialueen ja kunnan välinen työnjako, resurssointi ja yhteistyömallit on tulevaisuudessa saatava nykyistä selvemmäksi ja löydettävä kunnan tasolla panostukset ja toimenpiteet, joilla osaltaan vähennetään sotepalvelujen kysyntää ja raskaampiin palveluihin haikutumista.

KUVA 1. Kunnan tehtävät kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.⁹

Kunnan hyvinvointityötä koordinoidaan hyvinvointilautakunnan alaisuudessa. Hyvinvointipalvelut ohjaa kunnan hyvinvointityötä ja vastaa lautakunta-asioiden valmistelusta.

Hyvinvointityötä tehdään laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kunnassa toimii moniammatillinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä (HYTE-työryhmä), jossa on edustettuina kaikki kunnan palvelualueet, ikäihmisten neuvosto ja vammaisneuvosto, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue sekä osa kunnan tytäryhtiöistä ja Mäntsälässä toimivista seuroista ja järjestöistä.

⁹ [Kuntaliitto, Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?](#)

KUVA 2. Kunnan HYTE-työryhmän tehtävät.

Opetuspalveluissa toimii monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä, jonka tehtävänä on koordinoita opiskeluhuollon yhteydessä tehtävää hyvinvointityötä.

Järjestöillä ja yhdistyksillä on erityisen tärkeä rooli kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. Kunta tekee yhteistyötä järjestöjen kanssa sekä avustaa yhdistyksiä, järjestöjä ja seuroja tekemään hyvinvointia edistävää työtä kunnan hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen painopistevaihtoehtojen mukaisesti. Kunta myös tukee ja edistää järjestöjen ja yhdistysten keskinäistä yhteistyötä ja voimavarojen yhdistämistä.

Alueellisen yhteistyön keskeinen strateginen johtamisen väline on alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2022–2025, jossa kuvataan hyvinvointialueen kuntien (Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula) välistä yhteistyötä. Mäntsälän hyvinvointisuunnitelman ja alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat hyvin samansuuntaiset ja tavoitteisiin pääseminen edellyttää tiivistä yhteistyötä Keusoten, HUS:n, järjestöjen/yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa.

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet:

1. Sairastavuus vähenee
2. Liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien parissa
3. Ylipainoisten ja lihaviin määrä laskee
4. Yksinäisyyden kokemus vähenee
5. Sähköinen omahoito ja asiointi hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä lisääntyy
6. Mielen terveysongelmien määrä vähenee
7. Päihteiden (nikotiinituotteet, alkoholi, huumeet) käyttö vähenee.

2.3 Kunnan hyvinvointityötä ohjaavat strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat

Kuntastrategia ohjaa kunnassa tehtävää hyvinvointityötä. Kuntastrategiassa asetetut kärkitavoitteet tukevat hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteita. Kuntastrategia hyväksyttiin joulukuussa 2021.

KUVA 3. Mäntsälän kunnan strategia valtuustokaudelle 2022–2025.

Kuntastrategian kärkitavoite turvallisesta ja sujuvasta arjesta pitää sisällään lähipalvelujen toteuttamisen palvelulupauksen mukaisesti, kustannustehokkaasti ja asukaslähtöisinä. Kuntalaisten hyvinvointia vahvistetaan muun muassa lähiliikuntaan, lähiliikuntapaikkoihin ja ulkoilualueiden kehittämiseen panostamalla, syrjäytymistä ja kiusaamista ehkäisemällä sekä digiosallisuutta turvaamalla. Myös arjen turvallisuuteen panostetaan yhteisötyön ja viranomaisyhteistyön keinoin, toimintatapoja kehittämällä sekä ympäristön siisteyteen ja turvallisuuteen panostamalla. Turvallisuuteen liittyy myös turvalliset kevyen liikenteen väylät ja koulumatkat.

Kuntastrategian kärkitavoite osallistavasta yhteisöllisyydestä tarkoittaa avointa ja osallistavaa päätöksentekoa esimerkiksi kuntalaisiltojen, kyselytuntien, kuntalais- ja yrityskyselyjen ja järjestöyhteistyön kautta. Yhteisöllisyyttä tuetaan muun muassa mahdollistamalla tapahtumien ja kulttuuritilaisuuksien järjestäminen, kannustamalla yhteiseen tekemiseen, järjestämällä kohtaamispaikkoja ja panostamalla kuntakuvan viihtyisyyteen. Osallistavan johtamisen mahdollistamiseksi kunnassa on yhteiset pelisäännöt ja poliittiset ryhmät tekevät yhteistyötä.

Kärkitavoite vastuullisesta ja kehittävästä vireestä huomioi työllisyyden ja yrittäjyyden vahvistamisen muun muassa kaavoituksen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Toimintatapoja kehitetään tuloksellisesti tietoon pohjaten ja erilaisia kokeiluja tehdään ketterästi. Kehittämisessä

hyödynnetään saatua palautetta. Kunnan hankinnoissa ja investoinneissa noudatetaan vastuullisuutta arvostaen ympäristöä ja lähiluontoa. Tavoitteet ovat linjassa myös Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden kanssa.

Kuntastrategian lisäksi kunnan hyvinvointityötä ohjaavat monet muut asiakirjat ja ohjelmat, joita kunnassa on valmisteltu tai jotka muuten ohjaavat kunnan toimintaa.

Talous ja elinvoima:

- Kuntastrategia
- Kaavoituskatsaus
- Asunto-ohjelma
- Elinkeino-ohjelma
- Tietohallintostrategia
- Liikenteen turvallisuussuunnitelma
- Mäntsälän pyöräilyn, jalankulun ja ulkoreittien kehittämissuunnitelma
- Mäntsälän kunnan työllisyysohjelma
- TE-palvelut 2024 uudistus
- Kotouttamisohjelma
- Strateginen tilaselvitys
- Liikuntapaikkaselvitys

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet:

- Varhaiskasvatussuunnitelma
- Varhaiskasvatuksen- ja esiopetuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelma lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Esiopetussuunnitelma
- Valmistavan opetuksen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelma
- Opetuksen järjestäjän opiskeluholto-suunnitelma
- Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Toimenpideohjelma väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi
- Kulttuurikasvatussuunnitelma
- LAPE-muutosohjelma
- Alueellinen opiskeluholto-suunnitelma
- Alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Muut suunnitelmat:

- Alueellinen ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän Osallisuusohjelma 2020–2025
- Alueellinen lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy suunnitelma 2022–2025
- Alueellinen ehkäisevän päihdetyön ja riippuvuustyön suunnitelma 2022–2025

2.4 Hyvinvoinnin edistymisen seuranta ja raportointi

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita nostetaan säännöllisin väliajoin esille kunnan hyvinvoinnin edistämisen työryhmässä ja huolehditaan tavoitteiden saavuttamisesta. Hyvinvointilautakunnalle esitetään, miten tavoitteiden saavuttamisessa on edistytty sekä osallistetaan hyvinvointilautakunnan jäseniä ottamaan kantaa tavoitteiden saavuttamiseen. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä pidetään esillä myös kuntalaisille ja niitä käsitellään esimerkiksi kuntalaisilloissa. On tärkeää, että hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet tulevat näkyviksi myös toimenpiteiden kohderyhmille.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yhteistyötä ja toiminnan suunnittelua tasavertaisena eri yhdistysten, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, sekä erityisesti yhdyspinnan selkiyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa.

Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavia tekijöistä raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointiraportissa sekä osavuosi- ja tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. Hyvinvointiraportissa annetaan katsaus kuntalaisten hyvinvoinnin edistymisestä sekä arvioidaan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Kerran valtuustokaudessa tehtävä laajempi hyvinvointikertomus toimii hyvinvointipolitiikan johtamisen, suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineenä. Tarkastuslautakunnan tulisi arvioida kunnan hyvinvointisuunnitelman hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista valtuustokausittain.

Palvelualueilta saadun tiedon lisäksi kuntalaisten hyvinvoinnin edistymistä seurataan valtakunnallisten indikaattorien (esimerkiksi TEAvisari, FinLapset, kouluterveyskysely, Sotkanet) sekä omien mittareiden avulla. Osa indikaattoritiedoista kerätään joka toinen vuosi tai harvemmin, ja myös tietojen julkaisurytmi vaihtelee. Hyvinvointisuunnitelman suunnittelun pohjana on hyödynnetty valtakunnallisia indikaattoreita sekä kunnan omia indikaattoreita.

Edellä mainittujen valtakunnallisten indikaattorien lisäksi kunnan hyvinvointityössä on huomioitu pitkäjänteisesti HYTE-kerroin-indikaattorit jo usean vuoden ajan. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Lisäosan suuruus määräytyy toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattorien ja tuloksia kuvaavien tulosindikaattorien perusteella. Kuntien HYTE-kertoimen indikaattoreita on yhteensä 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin. Indikaattorit saattavat myös muuttua.

KUVA 4. Kuntien HYTE-kerroin.¹⁰

3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit 2024–2025

Kunnan palvelualueiden, järjestöjen, yhdistysten ja seurojen yhteiset hyvinvoinnin edistämisen painopistealueet on esitelty kunnan hyvinvointisuunnitelmassa. Painopisteet ovat kaikenikäisten liikkumisen lisääminen, digiosallisuuden lisääminen, syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen sekä turvallinen arki kaikille. Painopisteiden pohjalta asetetuissa tarkemmissa tavoitteissa ja toimenpiteissä on huomioitu eri ikäryhmät. Painopisteiden mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, arviointikriteerit ja vastuutahot on kirjattu taulukoihin (liite 1, liite 2, liite 3 ja liite 4). Liitteisiin on koottu erityisesti sellaisia tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden toteutumista on mahdollista arvioida valituilla indikaattoreilla.

3.1 Kaikenikäisten liikkumisen lisääminen

Kuntalaisten liikkumisen lisäämisessä tarvitaan monia eri toimijoita sekä toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä. Vastuu liikkumisen lisäämisestä on niin hyvinvointipalveluilla, tekninen ja elinvoimapaalveluilla, vapaa-aikapalveluilla, kansalaisopistolla, neuvostoilla, varhaiskasvatuksella ja opetuspalveluilla, senioriohjaajalla, seurakunnalla, liikuntaseuroilla sekä järjestöillä ja yhdistyksillä. Kunnan tehtävänä on tukea järjestöjä ja seuroja kuntalaisten liikkumisen lisäämisessä esimerkiksi avustuksilla, jakamalla liikuntasalivuoroja sekä vahvistamalla järjestöjen ja seurojen keskinäistä yhteistyötä kokoamalla järjestöjä ja seuroja yhteen.

Varhaiskasvatusikäisten ja koulu- ja opiskeluaikäisten lasten sekä varhaisnuorten ja nuorten liikunnan edistämistä käsitellään vuosittain hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä. Lisäksi lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta raportoidaan vuosittain hyvinvointiraportissa. Kaikkien

¹⁰ [Kuntien HYTE-kerroin, THL.](#)

ikäryhmien liikunta-aktiivisuutta seurataan esimerkiksi liikuntatapahtumiin ja -ryhmiin sekä liikuntaseuratoimintaan osallistuvien määrää seuraamalla.

Liikkumisen edistämiseksi hyödynnetään lähipalveluja, etäpalveluja sekä tietotekniikkaa. Kuntalaisille tiedotetaan ilmaisista liikuntataratkaisuista, kuten kuntoportaista sekä mahdollisista uusista liikuntakohteista. Lisäksi kunnan rakennushankkeissa ja suunnitelmaluonnoksissa pyritään huomioidaan, että koulujen ja päiväkotien tila- ja piharatkaisut kannustavat liikkumaan.

Kohdennetuilla ja kaikille avoimilla matalan kynnyksen tapahtumilla ja ohjatulla toiminnalla mahdollistetaan kaikille mahdollisuus osallistua omaa terveyttä ja hyvinvointia tukevaan toimintaan. Esimerkiksi liikuntapalvelut järjestävät erityisnuorille ja -aikuisille ohjattua liikuntaa säännöllisesti. Lisäksi eri ryhmille, kuten työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille sekä ikäihmisille järjestetään kohdennettua yksilö- ja ryhmämuotoista elintapaneuvontaa. Työllisyyspalveluissa ohjataan ja kannustetaan asiakkaita kunnan liikuntapalveluiden ja elintapaohjauksen piiriin. Kunnassa panostetaan jatkossa terveellisistä elintavoista tiedottamiseen ja viestintään. Lisäksi kunta, seurakunta ja yhdistykset järjestävät eri ikäryhmien liikkumista ja osallisuutta lisääviä tapahtumia ja toimintaa.

Lasten ja nuorten ylipainoisten osuus on yksi HYTE-kertoimen tulosindikaattoreista. Ylipainoisten lasten ja nuorten osuuden laskuun saamiseksi tarvitaan liikunnan lisäämisen ohella myös elintapakasvatusta. Edeltävän vuoden hyvinvointiraportin pohjalta ikäryhmäkohtaisiin tavoitteisiin on lisätty terveellisten elintapojen edistämistä koskevia toimenpiteitä, kuten tuoreimman ravitsemussuosituksen mukainen ruoka ja välipalat varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.

Painopisteen mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, arviointikriteerit ja vastuutahot on kirjattu liitetaulukkoon (Liite 1).

3.2 Kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen

Lasten oikeutta digiosallisuuteen vahvistetaan varmistamalla, että varhaiskasvatukseen ja koulujen henkilökunnan digiosaaminen ja digiturvataidot ovat ajan tasalla, ja yksiköissä on tarvittavat laitteet. Kouluissa jatketaan tärkeää työtä eri vuosiluokille määriteltyjen tieto- ja viestintäteknologisten taitotasojen saavuttamisessa.

Kunnan nuorisopalveluissa ohjataan nuorten digiosallisuutta, digiosaamista kuin myös digiturvallisuutta. Esimerkiksi starttivalmennuksessa nuoria opastetaan digi- ja it-taidot teemaviikoilla erilaisien digitaalisten asiointipalvelujen käytössä. Nuorten työ- ja opiskelutaitoja sekä arjen digitaitoja vahvistetaan tarjoamalla tukea digitaalisten työkalujen käytön opettelussa. Kunnan nuorisopalveluissa sekä Ohjaamossa tuetaan myös digitaalisten työelämätaitojen osaamisen kartuttamisessa. Maahanmuuttajataustaisille työllisyyspalvelujen piirissä oleville asiakkaille järjestetään digiosaamista edistäviä kursseja ja yksilöohjausta osana kotouttamistyötä ja arjen ohjausta.

Ikäihmisten digiosaamista edistämällä vahvistetaan ikäihmisten osallisuutta yhä digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Vaikka koronan aiheuttaman digiloikan myötä ikäihmisten digiosaaminen vahvistui, osalla on vaikeuksia digitaalisten palvelujen ja laitteiden käytössä. Ikäihmisille tarjotaan matalan kynnyksen digitukea tiiviissä yhteistyössä niin kunnan senioriohjaajan, järjestöjen ja

yhdistysten, seurakunnan, kansalaisopiston ja kirjaston kanssa.

Kunnassa otetaan käyttöön uusi tilavarausjärjestelmä sekä verkkomaksamismahdollisuudet, jotka nopeuttavat ja helpottavat kuntalaisten asiointia. Lisäksi uusista digimahdollisuuksista viestitään tarpeen mukaan. Myös kunnan avustushakua uudistetaan ja sähköistetään. Kunta järjestää hakijoille, eli yhdistyksille, järjestöille ja seuroille avoimia maksuttomia työpajoja, joiden avulla tuetaan hakijoita avustusten hakuprosessissa.

Painopisteen mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, arviointikriteerit ja vastuutahot on kirjattu liite-
taulukkoon (Liite 2).

3.3 Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen

Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistamisen painopisteen tavoitteissa ja toimenpiteissä on paljon yhtymäkohtia myös muiden painopistealueiden tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, eli liikunnan lisäämiseen, digiosallisuuteen ja turvallisuuden lisäämiseen. Työ syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi liittyy vahvasti esimerkiksi yhteisölliseen liikunnan harrastamiseen ja kulttuuritapahtumiin, jotka osallisuuden lisäksi edistävät myös mielen hyvinvointia. Turvallisuuden näkökulmasta kiusaamisen ennaltaehkäisy ja vähentäminen ovat osa syrjäytymisen ennakointia.

Eri toimijoilla, kuten yhdistyksillä ja seurakunnalla on merkittävä rooli kunnan asukkaiden osallisuuden vahvistamisessa ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi ystävätoiminta, vertaistukea ja keskusteluapua tarjoava isäkahvilatoiminta, liikkumista ja yhteisöllisyyttä lisäävät ikäihmisten karaoketanssit, ruoka-aputoiminta sekä muu avoin toiminta ja tapahtumat, joilla edistetään kaikenikäisten ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallisuutta.

Kunnassa perheiden hyvää arkea ja osallisuutta vahvistetaan avoimella kohtaamispaikkatyöllä esimerkiksi Metsätontun perhetuvassa, jota tehdään eri toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen ja seurakunnan yhteistyönä. Metsätontun perhetupa on osa Mäntsälän kunnan varhaiskasvatuspalveluja sekä nimetty Keusoten kohtaamispaikaksi.

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja osallisuuden vahvistamisessa tavoitteina on muun muassa, että lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulujen iltapäivätoimintaan, koulupoissaolojen määrää saadaan alennettua ja tukea annetaan oikea-aikaisesti, kaikilla nuorilla on toisen asteen opiskelupaikka peruskoulun jälkeen, ja että lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä saadaan ennaltaehkäistyä. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään toteuttamalla päihteidenkäytön vähentämiseen tähtääviä luokka-astekohtaisia päihdekasvatustunteja 6.-8-luokkalaisille yhteistyössä nuoripalveluiden, opetuspalveluiden ja järjestöjen kanssa. Lisäksi nuorisopalveluissa nuorille tarjotaan tietoa edellytyksistä toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä sekä kannustetaan heitä vaikuttamaan oman elinympäristön kehittämiseen ja viihtyisyyden lisäämiseen.

Työikäisten nuorten ja aikuisten työelämään kiinnittymistä ja tukemista vahvistetaan kunnan nuorisopalvelujen ja työllisyyspalvelujen yhteistyönä. Työelämään kiinnittyminen lisää osallisuutta sekä vähentää syrjäytymisen riskiä. Työllisyyspalveluissa tuetaan maahanmuuttajien osallistumista kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan ja muihin heitä koskevien asioiden valmisteluun ja

suunnitteluun. Maahanmuuttajien kotoutumista edistetään tukemalla suomen kielen oppimista, koulutusta ja työllistymistä.

Senioriohjaaja vahvistaa koordinoitua yhteistyötä etsivässä ja löytävässä vanhustyössä. Keskeisiä toimijoita ovat niin järjestöt ja yhdistykset kuin myös seurakunta ja Keusote. Lisäksi senioriohjaajan tarjoama tuki ja apu kannustavat kotona asuvia ikäihmisiä osallistumaan kunnan eri toimijoiden järjestämään avoimeen ja yhteisölliseen toimintaan sekä tapahtumiin, jotka tukevat ikäihmisten osallisuutta ja ennaltaehkäisevät syrjäytymistä.

Nykyisellään kuntalaisia osallistetaan kunnan palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen esimerkiksi kaikille avoimien asukasilojen kautta. Tulosalueilla tehdään myös asiakastyytyväisykselyitä, joiden pohjalta toimintaa kehitetään. Tavoitteena on, että kuntaan perustetaan tulevaisuudessa myös HYTE-prosessi-indikaattorin mukaisesti kuntalaisten osallisuuden vahvistamiseksi asukasraati- tai foorumi, sekä lapsille oma foorumi tai kuulemistilaisuus. Tavoitteena on myös, että kunta on lapsiystävällinen. Kunnassa edistetään lapsiystävällisen kunnan toimintamallin käyttöönottoa henkilökunnan koulutuksilla ja ottamalla systemaattisesti käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin.

Painopisteen mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, arviointikriteerit ja vastuutahot on kirjattu liitetaulukon (Liite 3).

3.4 Turvallinen arki kaikille

Kunnassa ei laadita erillistä turvallisuussuunnitelmaa, vaan turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet nivotaan palvelualueiden turvallisuussuunnitelmiin. Arkiturvallisuuteen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit on sisällytetty osaksi hyvinvointisuunnitelmaa. Turvallisuussuunnittelua tehdään kunnassa poikkihallinnollisena yhteistyönä, johon osallistuu kuntakonsernin kaikki toimijat, ja turvallisuutta käsitellään kunnan yleisessä valmiussuunnitelmassa, toimialojen valmiussuunnitelmissa sekä kunnan kriisiviestintäohjeessa. Palvelualueiden ja yksiköiden turvallisuussuunnittelua tulee edelleen vahvistaa.

Turvalliseen ja sujuvaan arkeen sisältyy monenlaisia tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden toteutumisen edistämiseen tarvitaan kunnan eri palvelualueiden yhteistyötä. Tekninen ja elinvoimapalvelualueen ratkaisuilla ja toimenpiteillä vähennetään liikenneturvallisuutta heikentäviä tekijöitä kunnassa ja pidetään huolta liikkumis- ja liikenneympäristön turvallisuudesta esimerkiksi katuvalaistuksen saneerauksella ja liikkumispaikkakartoituksella.

Ikäihmisten neuvostolla, vammaisneuvostolla sekä lapsi- ja perheasiainneuvostolla on tärkeä tehtävä kannanottojen, lausuntojen ja esteettömyyskartoitusten kautta huolehtia esimerkiksi siitä, että kunnan suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioidaan liikkumisympäristön esteettömyys ja saavutettavuus yhdenvertaisesti. Esteettömyys ja saavutettavuus koskettavat kaikkia kuntalaisia.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän kokeminen heikentävät merkittävästi turvallisuutta, ja siihen tulee puuttua matalalla kynnyksellä. Kiusaaminen ei kuitenkaan rajoitu vain kouluihin ja oppilaitoksiin, vaan myös kotiin ja muihin arkiympäristöihin sekä sosiaalisen median kautta myös digitaalisiin ympäristöihin. Siksi varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisyä tulee tehdä monialaisesti

esimerkiksi koulujen, oppilaitosten, vanhempien ja nuorisopalveluiden yhteistyönä.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy linkittyy vahvasti nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja osallisuuden lisäämisen painopisteen mukaisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Nuorten kokema pahoinvointi, osattomuus, näköalattomuus ja kouluvaikeudet voivat lisätä lasten ja nuorten kiusaamista häiriökäyttäytymistä ja ilkivaltaa. Nuorisopalveluiden jalkautuminen, koulu yhteistyö, nuorten kohtaamiset sekä nuorisotalolla matalalla kynnyksellä puuttuminen häirintätilanteisiin ja käymällä aktiivisesti keskustelua nuorten kanssa yhteisistä turvallisen tilan pelisäännöistä osaltaan lisäävät turvallisuutta.

Hyvinvointisuunnitelmaan on asetettu tavoitteeksi, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa, ja sen pohjaksi laaditaan koko kuntaa koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Painopisteen mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, arviointikriteerit ja vastuutahot on kirjattu liitetaulukkoon (Liite 4).

Liitteet

Liite 1. Painopiste 1 – Kaikenikäisten liikkumisen lisääminen

PAINOPISTE 1. Kaikenikäisten liikkumisen lisääminen			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	ARVIOINTIKRITEERIT	VASTUUTAHOT
<p>Varhaiskasvatuserät:</p> <p>Varhaiskasvatuseräisten liikkuminen lisääntyy vuosittain.</p> <p>Ylipainoisten 2–6-vuotiaiden lasten osuus vähenee vuosittain.</p> <p>Päiväkotiruokailulla edistetään ja tuetaan lasten oppimista, hyvinvointia sekä tervettä kasvua.</p>	<p>Varhaiskasvatuksen yksiköille luodaan liikunnan vuosikello ja toimitaan sen mukaisesti.</p> <p>Mäntsälä liikkuu 2025-hankkeessa tehtävää työtä jatketaan varhaiskasvatuseräisten lasten ja perheiden sekä työntekijöiden liikkumisen lisäämiseksi (esim. toiminnalliset vanhempainillat, liikuntatapahtumat ja retket, liikunnallisten välineiden lisääminen).</p> <p>Mahdollistetaan avoimeen varhaiskasvatukseen osallistuville liikuntamahdollisuus lukion liikuntasalissa 1krt/vk.</p> <p>Aterioiden ja välipalojen ruokavalinnat noudattavat ruokailusta annettuja ravitsemussuosituksia, ja tarjotaan mahdollisuus valita henkilökohtaisista syistä kasvisruokavaihtoehto.</p> <p>Päiväkodeissa suoritetaan Makuuakokset -diplomi yhdessä ateriapalveluiden kanssa.</p>	<p>Liikunnan vuosikellojen määrä ja arviot toiminnan toteutumisesta.</p> <p>Vuosittaiset Liikkuva varhaiskasvatus nykytilan arviointi -tulokset.</p> <p>Toiminnallisten vanhempainiltojen osallistumisaste yksiköittäin.</p> <p>Lihavuuden yleisyys (%) 2–6-vuotiailla.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa noudatetaan ravitsemussuosituksia.</p> <p>Myönnettyjen Makuuakokset -diplomien määrä.</p>	<p>Liikuntapalvelut, Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori, Varhaiskasvatuserät.</p>
<p>Koulu- ja opiskeluserät:</p> <p>Lasten ja nuorten liikuminen lisääntyy vuosittain.</p> <p>Tietotaito terveellisistä ja hyvinvointia tukevista elintavoista lisääntyy.</p> <p>Ylipainoisten lasten ja</p>	<p>Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa.</p> <p>Edistetään terveiden elämäntapojen omaksumista terveystieteiden neuvonnalla, teemapäivillä liikunnasta viestimällä.</p> <p>Järjestetään avoimia matalan kynnyksen liikuntatapahtumia ja kesätoimintaa eri toimijoiden yhteistyönä.</p> <p>Kouluissa järjestetään Harrastamisen Suomen mallin mukaisia liikuntakerhoja ja harrastusryhmiä vuosittain.</p>	<p>Lasten- ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta raportoitu vuosittain.</p> <p>Liikunta- ja elintapaneuvonnan teemapäivien ja niihin osallistuneiden määrät.</p> <p>Toteutuneet liikuntatapahtumat ja niihin osallistuneiden määrät.</p> <p>Ohjattuun liikuntaan osallistuneiden määrät liikuntapalveluissa.</p>	<p>Liikuntaseurat, Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori, Opiskeluterveydenhuolto, Koululääkärit, Liikuntapalvelut.</p>

<p>nuorten määrä vähenee vuosittain.</p> <p>Koulu- ja opiskeluruokailu edistää ja tukee oppimista, hyvinvointia sekä tervettä kasvua.</p> <p>Koulu- ja opiskeluruokailuun osallistuvien määrä lisääntyy vuosittain.</p>	<p>Kouluissa on pitkät välitunnit, joiden aikana järjestetään ohjattua liikuntaa.</p> <p>Tiedotetaan seurojen ja yhdistysten tarjoamista harrastusmahdollisuuksista.</p> <p>Nuorisopalveluissa suunnitellaan nuoren kanssa yhdessä mielekkäitä tapoja liikkua, ja järjestetään kokeilu- ja tutustumismahdollisuuksia eri lajeihin.</p> <p>Tarjotaan viikoittain nuorille sekä erityisnuorille ja -aikuisille mahdollisuus ohjattuun maksuttomaan liikuntasalivuoroon</p> <p>Tarjotaan starttivalmennuksen päättäneille nuorille ilmainen salikortti käyttöön kolmeksi kuukaudeksi.</p> <p>Aterioiden ja välipalojen ruokavalinnat noudattavat ruokailusta annettuja ravitsemussuosituksia.</p> <p>Kouluissa on tarjolla kasvisruokavaihtoehto päivittäin, ja kouluissa tarjotaan mahdollisuus valita kasvisruoka henkilökohtaisista syistä.</p>	<p>Toteutuneiden HMM-ryhmien määrä ja osallistujamäärät/koulu.</p> <p>Liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten osuus.</p> <p>Koulukohtaisesti toteutuneet pitkät liikuntavälitunnit, joissa järjestetty ohjattua liikuntaa.</p> <p>Kouluterveyskyselyn indikaattorit liikunnan harrastamisesta vapaa-ajalla sekä vähintään tunnin päivässä liikkumisesta.</p> <p>Kuluneen vuoden aikana toteutuneiden lajitutustumisen lukumäärä nuorisopalveluissa.</p> <p>8. ja 9. luokkalaisten ylipainon osuus.</p> <p>8. ja 9. luokkalaisten terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus.</p> <p>Tiedotteiden ja somepostausten lukumäärä terveellisistä elintavoista ja liikkumismahdollisuuksista.</p> <p>Kouluruokailuun osallistuvien määrät ja vuosittainen ruokailijoiden tyytyväisyyskysely.</p>	
<p>Työikäiset:</p> <p>Työikäisten liikkuminen lisääntyy.</p> <p>Maahanmuuttajataustaisten työikäisten liikkumisen lisääntyy.</p> <p>Työikäisten tietotaito terveellisistä elintavoista kasvaa.</p>	<p>Liikunta- ja elintapaneuvonnan yksilöohjauksen ja pienryhmävalmennuksen lisääminen ja Inbody-mittaukset.</p> <p>Kunta järjestää avoimia matalan kynnyksen liikuntatapahtumia sekä elintapoihin liittyviä luentoja/tietoiskuja/somekampanjoita.</p> <p>Työllisyyspalveluissa ohjataan työttömiä työnhakijoita kunnan liikuntaneuvonnan yksilö- ja ryhmätapaamisiin sekä järjestetään kohdennettuja liikunnallisia ryhmiä työikäisille.</p>	<p>Liikunta- ja elintapaneuvonnan ja ohjauksen määrät ja mittausten määrät.</p> <p>Liikuntalähetteen määrä Keusotelta.</p> <p>Ohjattuun liikuntaan/liikuntaryhmiin sekä liikuntatapahtumiin osallistuneiden määrä.</p> <p>Työllisyyspalveluista liikuntapalveluihin ohjattujen asiakkaiden määrä.</p> <p>Työikäisille kohdennettujen tiedotteiden ja somepostausten määrä elintavoista.</p>	<p>Työterveyshuollon lääkärit, Liikuntapalvelut, Keusote/terveysasema, Fysioterapeutit, Kansalaisopisto, Työllisyyspalvelut.</p>

	<p>Maahanmuuttajataustaisten työkäisten liikuntapalveluihin ohjautumista ja liikkumisen lisäämistä tuetaan osana kotouttamistyötä.</p> <p>Lisätään tiedotusta työllisyys- ja maahanmuuttopalveluiden asiakkaille harrastusmahdollisuuksista liikuntaseuroissa ja kansalaisopistossa.</p>	<p>Ylipainoisten suhteellinen määrä.</p> <p>Tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat % 16–64 v.</p> <p>Kansallinen terveyst indeksi.</p>	
<p>Ikäihmiset:</p> <p>Ikäihmisten liikkuminen ja aktiivisuus lisääntyvät.</p> <p>Ikäihmisten lihaskunto ja tasapaino vahvistuvat.</p> <p>Ikäihmisten tietotaito terveellisistä elintavoista kasvaa.</p>	<p>Liikunta- ja elintapaneuvonnan sekä Inbody-mittausten lisääminen.</p> <p>Järjestetään liikuntaan innostavia tapahtumia, kursseja, ryhmiä, tietoiskuja ja luentoja.</p> <p>Senioriyhdistysten ja -järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen tapahtumien järjestämisessä.</p> <p>Järjestetään matalan kynnyksen ohjattua liikuntaa.</p>	<p>Liikuntaläheteiden määrä Keusotelta.</p> <p>Ohjattuihin ryhmiin osallistuneiden määrä.</p> <p>Inbody- ja muiden mittausten määrä.</p> <p>Liikuntaan innostavien tapahtumien ja toiminnan määrä.</p> <p>Yhteistyön toteutuminen.</p> <p>Kansallinen terveyst indeksi.</p> <p>Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden määrä on yli 90 %.</p>	<p>Liikuntapalvelut, Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori, Senioriohjaaja, Keusote/kotihoito, Yhdistykset/Järjestöt, Seurakunta, Liikuntaseurat.</p>

Liite 2. Painopiste 2 – Kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen

PAINOPISTE 2. Kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	ARVIOINTIKRITEERIT	VASTUUTAHOT
<p>Varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskeluvaikeudet:</p> <p>Varhaiskasvatuksessa henkilöstön taidot sekä rohkeus käyttää digilaitteita monipuolisesti kasvavat.</p> <p>Koulu- ja opiskeluvaikeuksien lasten digiosaaminen ja digiturvallisuus vahvistuvat.</p> <p>Nuoret osaavat käyttää ja hyödyntää digitaalisia palveluja, alustoja ja työkaluja arjessa ja opinnoissa.</p>	<p>Koulutukset henkilöstölle niin, että kaikki osaavat käyttää digilaitteita työssään turvallisesti ja sujuvasti.</p> <p>Varmistetaan, että digiosaamista tukevat laitteet ovat käytössä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.</p> <p>Opetuspalveluiden tieto- ja viestintäteknologian toimenpideohjelman päivittäminen parittomina vuosina.</p> <p>Jatketaan opetuspalveluiden tieto- ja viestintäkoordinaattoritoimintaa.</p> <p>Starttivalmennuksessa tuetaan nuorten digiosaamista ja digin hyödyntämistä arjessa, opiskelu- ja työelämässä sekä sähköisissä asiointipalveluissa.</p> <p>Lisätään työllisyyspalvelujen, kirjaston ja kansalaisopiston sekä muiden palvelualueiden yhteistyötä.</p>	<p>Henkilöstön käymät koulutukset (ml. tietosuojakoulutukset).</p> <p>Laitteiden määrä kouluissa/yksikön oppilasmäärä.</p> <p>Nuorisotilan digilaitteiden arviointi, määrä ja toimivuus.</p> <p>Vuosiluokille määriteltyjen tieto- ja viestintäteknologisten taitotasojen saavuttaminen.</p> <p>Kouluterveyskyselyn indikaattori vaikeuksista opetuksessa käytettävien laitteiden käytössä.</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologian toimenpideohjelma päivitykset tehtynä parittomina vuosina.</p> <p>Palveluyksiköiden palaute ja arviointi onnistumisesta.</p> <p>Starttivalmennuksen toteutuneet digi- ja it-aidot teemaviikot.</p> <p>Yhteistyön toteutuminen.</p>	<p>Nuorisopalvelut, Tietohallinto, Tekninen ja elinvoima, Varhaiskasvatus, Työllisyyspalvelut, Opetuspalvelut, Kirjasto, Kansalaisopisto.</p>
<p>Työikäiset:</p> <p>Työikäisten nuorten ja aikuisten digiosaaminen vahvistuu.</p> <p>Työikäiset nuoret ja aikuiset osaavat käyttää ja hyödyntää digitaalisia</p>	<p>Työllisyyspalveluissa työikäisten nuorten ja aikuisten digiosaaminen tunnustetaan ja kasvaa tuetaan osana tavoitteellista työhönvalmennusta ja Ohjaamon palveluohjausta.</p> <p>Maahanmuuttajataustaisille työikäisille järjestetään digiosaamista edistäviä kursseja ja yksilöohjausta osana kotouttamistyötä ja arjen ohjausta.</p>	<p>Digikoulutuksiin, -kursseihin ja -opastuksiin osallistuvien määrät.</p> <p>Osallistujien määrä työllisyys- ja kotouttamispalveluiden digikursseille ja digiohjaukseen.</p> <p>Työllisyyspalveluiden asiakasmäärät, käyntikerrat ja kerätty asiakaspalaute.</p>	<p>Kirjasto, Kansalaisopisto, Keusote, Vapaaehtoiset ja järjestöt, Työllisyysyksikkö, Tietohallinto.</p>

palveluja, alustoja ja työkaluja arjessa, opinnoissa ja työnhaussa.	Työttömille ja muille työelämän ulkopuolella oleville mahdollisuus ryhmämuotoisiin kirjasto-opastuksiin. Lisätään työllisyyspalvelujen, kirjaston ja kansalaisopiston sekä muiden palvelualueiden yhteistyötä.	Yhteistyön toteutuminen.	
<p>Ikäihmiset:</p> Ikäihmisten digiosaamisen sähköisten palveluiden käytössä lisääntyy. Ikäihmisten digiturvallisuus vahvistuu.	Mahdollistetaan matalan kynnyksen digitukea ja opastusta sähköisiin palveluihin kunnan palvelupisteissä. Tarjotaan digiopastusta kunnan, järjestöjen ja seurakunnan yhteistyönä. Senioriohjaaja antaa opastusta digipalveluiden käyttöön sekä palveluohjausta. Lisätään kohdennettua viestintää ikäihmisille digitaidoista, digin käytöstä sekä digiturvallisuudesta. Verkkokirjaston ja e-aineistojen käytön opastuksia kirjaston käyttöopastuksen osana.	Digikoulutuksiin ja kursseihin osallistuvien määrät. Digiopastusta saaneiden ikäihmisten määrä. Digi- ja palveluohjausta kotikäynneillä saaneiden määrä ja ohjaukerrat/asiakas. Kohdennettujen tiedotteiden määrä.	Kirjasto, Kansalaisopisto, Tietohallinto, Mäntsälän digiverkostoyritykset yhteistyökumppaneina, Hyvinvointipalvelut, Senioriohjaaja, Yhdistykset, Seurakunta.

Liite 3. Painopiste 3 – Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen

PAINOPISTE 3. Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	ARVIOINTIKRITEERIT	VASTUUTAHOT
<p>Kuntalaisia osallistetaan kunnan palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen.</p> <p>Kunta on lapsiystävällinen.</p> <p>Haavoittuvassa asemassa olevien kuntalaisten syrjäytymisen syveneminen vähenee.</p>	<p>Kuntaan perustetaan asukasraati- tai foorumi.</p> <p>Lapsille perustetaan oma foorumi tai kuuleminen, jossa lapset pääsevät vaikuttamaan kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävään päätöksentekoon.</p> <p>Edistetään lapsiystävällisen kunnan toimintamallia.</p> <p>Ruoka-aputoimintaa toteutetaan eri seurakunnan ja järjestöjen yhteistyönä, jota kunta tukee.</p> <p>Kunta osallistuu hyvinvointialueen yhteiseen ruoka-aputoiminnan hankkeeseen.</p>	<p>Asukasraati- tai foorumi perustettu.</p> <p>Lasten foorumi perustettu tai järjestetty kuulemistilaisuus lapsille.</p> <p>Lapsivaikutusten arvioinnin systemaattinen käytönotto ja koulutus.</p> <p>Ruoka-aputoiminnan viikoittaiset asiakasmäärät.</p> <p>Ruoka-aputoiminnan hankkeen käynnistyminen.</p>	<p>Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori, Lapsen hyvinvoinnin ja tuen asiantuntija, Yhdistykset.</p>
<p>Varhaiskasvatuskäiset:</p> <p>Lasten, huoltajien ja henkilöstön osallisuus lisääntyy.</p> <p>Varhaiskasvatukseen/kerhotoimintaan osallistuu mahdollisimman moni lapsi.</p> <p>Perheiden hyvä arki vahvistuu.</p> <p>Kaikilla mahdollisuus kulttuuriin.</p>	<p>Vahvistetaan neuvolan ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä sekä jatketaan varhaiskasvatuksen ja kirjaston välistä yhteistyötä.</p> <p>Varhaiskasvatussuunnitelma/esiopetussuunnitelma keskustelut.</p> <p>Perheiden hyvää arkea vahvistetaan avoimen päiväkodin kohtaamispaikkatyöllä.</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen.</p>	<p>Yhteistyön toteutuminen.</p> <p>Käytyjen vasu/leops keskustelujen määrä</p> <p>Kunnallinen varhaiskasvatus osallistujamäärä.</p> <p>Kohtaamispaikkatyössä kohdattujen perheiden/huoltajien määrä.</p> <p>Avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset, kunnan/yksityisten kustantamana.</p> <p>Toteutuneet kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteet.</p>	<p>Varhaiskasvatus, Sivistystoimi, Vapaaehtoiset, Keusote, SRK, SPR, MLL, Kirjasto, Kulttuuripalvelut.</p>
<p>Koulu- ja opiskelikäiset:</p> <p>Lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua</p>	<p>Iltapäivätoiminnan järjestäminen kaikille kouluille.</p> <p>Oppilaille ja opiskelijoille järjestetään riittävä tuki joustavasti oppilaan ja opiskelijan tarpeet huomioiden.</p>	<p>Koulujen määrä, jossa ei ole iltapäivätoimintaa.</p> <p>Ilman päättötodistusta 17 ikävuoteen mennessä jääneiden määrä.</p>	<p>Perusopetus, vanhemmat, Kirjasto, Kansalaisopisto, Kulttuuripalvelut, Työllistämisyksikkö, Nuorisotyö,</p>

<p>koulujen iltapäivätoimintaan.</p> <p>Koulupoissaolojen määrää saadaan alennettua.</p> <p>Kaikilla nuorilla on toisen asteen opiskelupaikka peruskoulun jälkeen.</p> <p>Tuen oikea-aikaisuus paranee oppimisen/koulunkäynnin haasteisiin liittyen.</p> <p>Lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä saadaan ennaltaehkäistyä, ja tietoisuus päihteidenkäytön haitoista kasvaa.</p> <p>Nuorten yhteiskunnallinen osallisuus ja aktiivisuus kasvaa.</p> <p>Kaikille on mahdollisuus kulttuuriin ja harrastustoimintaan.</p>	<p>Opinto-ohjauksen kautta kaikille peruskoulun päättäneille jatkokoulutus vaihtoehdot/paikat.</p> <p>Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan kouluissa.</p> <p>Laajennetaan päihdevalistus koskemaan 4–5.-luokkalaista.</p> <p>Tehdään ehkäisevää päihdetyötä toteuttamalla päihteidenkäytön vähentämiseen tähtäviä luokka-astekohtaisia tapahtumia yhteistyössä nuoripalveluiden, opetuspalveluiden ja järjestöjen kanssa.</p> <p>Vähävaraisten nuorten perheitä tuetaan stipendien avulla harrastustoimintaan.</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen.</p> <p>Järjestetään puistoruokailu vuosittain.</p> <p>Kannustetaan nuoria osallistumaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen esimerkiksi äänestämällä.</p> <p>Kunnassa järjestetään lapsille ja nuorille suunnattua avointa kulttuuritoimintaa ja -tapahtumia.</p> <p>Järjestetään Mäntsälän kansalaisopiston taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta.</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä.</p> <p>Ilman jatko-opintopaikkaa jääneiden määrä ja Valpas-ilmoitusten määrä.</p> <p>Vaikeuksia oppimistaidoissa, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % kouluterveyskysely.</p> <p>Toteutuneet päihdekasvatukseen liittyvät tapahtumat.</p> <p>Päihteitä päivittäin käyttävien osuus, %, (tupakka, nuuska, sähkösavuke), kouluterveyskysely.</p> <p>Jaettujen stipendien määrä/vuosi.</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuminen kouluissa.</p> <p>Kohdennetun etsivän työn asiakkaiden määrä (PARent).</p> <p>Äänestysprosentti vaaleissa.</p> <p>Toteutuneet puistoruokailut ja kerätty palaute.</p> <p>Toteutuneet kulttuuritapahtumat.</p>	<p>Liikuntapalvelut, Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori.</p>
---	---	--	---

		Lukuvuosittain taiteen perusopetuksen opiskelijoiden määrä ja kurssien palautekyselyt.	
<p>Työikäiset:</p> <p>Yhteisöllisyys ja osallisuus vahvistuvat.</p> <p>Työttömien ja nuorisotyöttömien määrä vähenee.</p> <p>Taloudelliset ongelmat vähenevät ja toimeentulotukea saavien määrä laskee.</p> <p>Työikäisten terveys, hyvinvointi lisääntyvät ja työkyky kasvavat.</p> <p>Ei yhtään asunnotonta Mäntsälässä.</p>	<p>Annetaan monialaista palveluohjausta, työhönvalmennusta ja työllistämisen tukea nuorille.</p> <p>Monialainen asiakastyö ja kohtaamiset toteutetaan lähitapaamisina.</p> <p>Ennakoidaan taloudellisia ongelmia ja velkaantumista tiedottamalla talous- ja velkaneuvonnasta.</p> <p>Työikäisiä ohjataan työttömien terveystarkastuksiin.</p> <p>Työikäisille järjestetään kohdennettua terveys- ja liikuntaneuvontaa sekä matalan kynnyksen maksuttomia tapahtumia ja infotilaisuuksia.</p>	<p>Työttömien ja nuorisotyöttömien määrä.</p> <p>Ohjaamokävijöiden määrä sekä asiakkailta kerättävät asiakaspalautteet ja kyselyt.</p> <p>Monialaisen asiakastyön lähitapaamisten määrät.</p> <p>Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden määrät palveluissa ja asiakaspalaute.</p> <p>Tiedotteiden määrä talous- ja velkaneuvonnasta.</p> <p>Toimeentulotukea saavien määrä.</p> <p>Työttömien terveystarkastuksiin sekä työ- ja toimintakyvyn arviontiin ohjautuneiden määrät.</p> <p>Terveys- ja liikuntaneuvontaan osallistuneiden määrä.</p> <p>Elintapaneuvontaan ohjautuneiden määrä sekä työikäisille kohdennettujen infotilaisuuksien/tapahtumien määrä.</p> <p>Asunnottomien määrä.</p>	<p>Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut, Keusote, Kela, Asumisneuvoja, Liikuntapalvelut, Kansalaisopisto, Nuorisopalvelut.</p>
<p>Ikäihmiset:</p> <p>Ikäihmisten yhteisöllisyys kasvaa ja osallisuus vahvistuu.</p> <p>Etsivän ja löytävän vanhustyön kehittämisellä</p>	<p>Järjestetään osallisuutta vahvistavia ja yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia ja kohtaamispaikkatoimintaa.</p> <p>Edistetään ja lisätään monikanavaista tiedotusta ikäihmisille suunnatuista kohtaamispaikoista ja tapahtumista.</p> <p>Vahvistetaan kunnan, järjestöjen, yhdistysten, seurojen ja muiden toimintaryhmien välistä yhteistyötä</p>	<p>Ikäihmisille suunnattujen tapahtumien toteuttaminen ja kerätty palaute.</p> <p>Kohtaamispaikkatoiminnassa kohdattujen ikäihmisten määrä.</p> <p>Syrjäytymisvaarassa olevien löydettyjen vanhusten määrä.</p> <p>Tiedotteiden määrä.</p>	<p>Liikuntapalvelut, Hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori, Senioriohjaaja, SRK, Yhdistykset, Viestintäkoordinaattori.</p>

tavoitetaan yhä useampi ikääntynyt.	ikäihmisten osallisuuden lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Tehdään yhteistyötä SRK:n, asumisneuvojan ja Keusoten kanssa syrjäytyneiden vanhusten löytämiseksi.	Senioriohjaajan tilastoimat kohtaamiskerrat ja asiakasmäärät. Toteutunut yhteistyö.	
-------------------------------------	---	--	--

Liite 4. Painopiste 4 – Turvallinen arki kaikille

PAINOPISTE 4. Turvallinen arki kaikille			
Tavoite	Toimenpide	Arviointikriteerit	Vastuutaho
Liikenne- ja liikkumisympäristöt ovat turvallisia, esteettömiä ja saavutettavia.	<p>Mahdollistetaan helppo ja nopea palautteen anto liikenteessä turvallisuutta heikentävistä kohteista.</p> <p>Kunnan maankäyttö- ja liikennesuunnitelmissa tehdään turvallisuusinvestoinnit.</p> <p>Laaditaan vuosille 2025–2027 katuvalaistuksen saneeraus suunnitelma.</p> <p>Kunnassa toteutetaan liikuntapaikkakartoitus ja tehdään kunnossapitosuunnitelma.</p> <p>Neuvostot toteuttavat esteettömyyskartoituksia sekä tekevät lausuntoja ja kannanottoja liikenne- ja liikkumisympäristön turvallisuudesta.</p>	<p>Uuden palautejärjestelmän käyttöönotto 31.12.2024 mennessä ja saapuneiden palautteiden käsittelynopeus kunnassa 2 viikkoa.</p> <p>Vuoden aikana toteutettujen turvallisuustoimenpiteiden määrä ja tehdyt investoinnit.</p> <p>Katuvalaistuksen saneeraus suunnitelma laadittu 31.12.2024 mennessä.</p> <p>Kaatumis- ym. liikkumisen onnettomuustilastot tai vastaava tilastotieto.</p> <p>Kaatumisiin/putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä/10 000 vastaavan ikäistä.</p> <p>Neuvostojen esteettömyyskartoitusten, lausuntojen ja kannanottojen määrä.</p>	<p>TELIN/kuntatekniikka, Hallintopalvelut (HAPA)/turvallisuuksiasiat, tekninen- ja elinvoimapalvelualue, Sivistys- ja hyvinvointipalvelut.</p>
Kunnan toimitilat ovat turvallisia.	<p>Huolehditaan kunnan toimitilojen kunnossapidosta.</p> <p>Kunnan toimitiloissa havaitut sisäilmahaitat käsitellään systemaattisesti sisäilmapirosessin mukaisesti.</p> <p>Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelualueella luodaan yhteinen turvallisuussuunnitelma, jonka pohjalta harjoitellaan riskeihin varautumista.</p>	<p>Vuosittaisten kunnossapitotoimenpiteiden osuus/rakennusomaisuuden tekninen arvo.</p> <p>Sisäilmatyöryhmässä käsittelyssä olevat asiat/vuosi.</p> <p>Turvallisuussuunnitelma on luotu ja henkilökunnalle järjestetty koulutusta.</p>	
Väkivaltarikosten ja väkivaltaa kokeneiden määrä vähenevät. tietousuus lisääntyy	<p>Lisätään kohdennettua tiedotusta eri väkivallan muodoista.</p> <p>Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein.</p>	<p>Kohdennettujen tiedotteiden määrä.</p> <p>Poliisin tilastot väkivaltarikoksista.</p> <p>Kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuustarkastukset on tehty.</p>	<p>Opetuspalvelut, Varhaiskasvatus, Hyvinvointipalvelut.</p>

<p>Koulujen ja varhaiskasvatussyksiköiden oppimisympäristöt ovat turvallisia.</p> <p>Lasten ja nuorten kokemaa kiusaamista vähenee niin kouluissa kuin arjessa.</p>	<p>Sitouttavan koulu yhteistyön hankkeen toteuttaminen.</p> <p>Lasten ja nuorten syrjäytymistä ja kiusaamista ennaltaehkäistään ja tarjotaan varhaista tukea.</p> <p>Tarjotaan opiskelijoille turvallisia tiloja opiskelua varten.</p> <p>Käynnistetään hanke nuorten syrjäytymisen, rikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisemiseksi.</p> <p>Nuorisopalveluiden jalkautumistyöllä ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja häirintään julkisissa tiloissa ja lisätään turvallisuutta.</p>	<p>Sitouttavan koulu yhteistyön väliarviointi ja hanke raportointi tehtynä.</p> <p>Koulukiusattuna useammin kuin kerran viikossa, osuus 4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Nuorten osuus, jotka eivät ole saaneet tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta/koululääkäriltä/koulupsykologilta/koulukuraattorilta vaikka olisi tarvinnut, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Fyysistä uhkaa kokeneet, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Seksuaalista häirintää koulussa/julkisessa tilassa kokeneiden osuus, %, kouluterveyskysely.</p> <p>Etana-työtilan käyttöaste opiskelijoille.</p> <p>Hanke nuorten syrjäytymisen, rikollisuuden ja jengiytymisen ehkäisemiseksi on käynnistynyt.</p> <p>Nuorisopalveluiden jalkautumiskertojen lukumäärä/kohdattujen nuorten määrä.</p>	
<p>Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.</p>	<p>Laaditaan koko kuntaa koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.</p>	<p>Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu.</p>	<p>SIHY, TELIN, Hallintopalvelut.</p>